

PARLAMENTNÍ
INSTITUT

VYBRANÁ TÉMATA

4/2012

Předčasné parlamentní volby ve Slovinsku 2011

Ing. Martin Kuta

únor 2012

POSLANECKÁ
SNĚMOVNA
PARLAMENTU
ČESKÉ REPUBLIKY

Obsah:

ÚVOD	2
PŘEDČASNÉ PARLAMENTNÍ VOLBY, PŘEDVOLEBNÍ TÉMATA	3
ZMĚNY STRANICKÉHO SYSTÉMU A NOVĚ VZNIKLÉ POLITICKÉ STRANY	7
ZDROJE	9

Úvod

V prosinci roku 2011 proběhly předčasné parlamentní volby do dolní komory slovinského parlamentu (tzv. *Državni zbor*). Voliči volili všech 90 poslanců dolní komory. Následující text se věnuje tématům předvolebních diskuzí, výsledkům voleb a povolební situaci¹.

Volby do dolní komory parlamentu probíhají podle zásad poměrného zastoupení. V každém z osmi volebních obvodů se volí 11 poslanců. Dva mandáty jsou v dolní komoře vyhrazeny pro národnostní menšiny italskou a maďarskou. Mandáty se přidělují jednotlivým stranickým kandidátním listinám na úrovni jednotlivých volebních obvodů pomocí metody Hareovy kvóty (zjistí se mandátové číslo vydělením všech odevzdaných hlasů v daném obvodu počtem mandátů v obvodu; pomocí tohoto mandátového čísla se určí, na kolik mandátů má strana v daném obvodu nárok). Jestliže touto metodou nedojde k rozdělení všech mandátů v daném obvodu, nerozdělené mandáty se převádějí do druhého skrutinia. V něm se všechny nerozdělené mandáty rozdělují na celostátní úrovni.

Pro přerozdělení mandátů v druhém skrutiniu se používají nepoužité hlasy² z kandidátních listin politických stran, které kandidovaly alespoň ve dvou volebních obvodech. Nerozdělené mandáty se přidělují podle následující logiky. Nejdříve se vypočítá průměrný jednotlivých politických stran. To se provádí vydělením všech hlasů odevzdaných pro kandidátní listinu politické strany ve všech volebních obvodech řadou čísel od jedné do 88. Nerozdělené mandáty se mohou přidělovat pouze těm politickým stranám, které by v tomto dělení získaly na svých kandidátních listinách alespoň tři mandáty. Vyřazením těchto politických stran se určí, které kandidátní listiny budou zapojeny do vlastního přepočtu. Kandidátním listinám se přidělují mandáty metodou volebního průměru vypočítaného dělením součtu nepoužitých hlasů dané listiny ve všech obvodech řadou celých čísel od jedné do čísla rovnajícímu se počtu nepřidělených mandátů. Na základě nejvyššího průměru na mandát se přidělí

¹ Politickému systému Slovinska se věnuje práce PI 14/2008: Vybraná témata 14/2008. Slovinsko – volby 2008. Dostupný z WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=30629>>.

² Nepoužité hlasy vznikají jako zbytek po dělení získaných hlasů mandátovým číslem v daném volebním obvodu.

jednotlivým kandidátním listinám nepřidělené mandáty. Tyto mandáty se ale přidělují do jednotlivých volebních obvodů podle toho, kde má strana největší zbytky z dělení v prvním skrutiniu.

Předčasné parlamentní volby, předvolební témata

V dějinách slovinského ústavního systému se jedná o první předčasné volby; řádné volby do Národního shromáždění se měly konat na jaře roku 2012. Předčasné parlamentní volby vyvolalo hlasování o důvěře někdejší vládě sociálně demokratického premiéra Boruta Pahora na konci září 2011. Hlasování lze považovat za vyvrcholení politické krize trvající od jara roku 2011.

Kořeny politické krize lze spatřovat především v ekonomické situaci Slovinska. Z koaliční vlády odešli v dubnu poslanci sociálně liberální strany Zares a v červenci poslanci Demokratické strany důchodců DeSUS, kdy se roztržky mezi členy vládní koalice týkaly reformní snahy vlády³. Vláda odchodem poslanců koaličních stran ztratila většinovou podporu v parlamentu. Politická krize nepředstavovala ovšem pouze konflikt mezi koaličními partnery o podobu ekonomických a stabilizačních reforem; na Slovinsko, coby člena eurozóny, vyvíjela kvůli ekonomické situaci tlak i Evropská unie. Se zvyšujícím se státním dluhem a vzrůstajícím deficitem veřejných rozpočtů lákalo Slovinsko pozornost Evropské komise a ministrů financí celé EU. Požadavek silné vlády, schopné přijmout opatření ke stabilizaci veřejných rozpočtů, tak přicházel i ze strany Unie⁴. Premiér Pahor požádal v září roku 2011 Državni zbor (Národní shromáždění) o vyslovení důvěry po obměně vlády, kdy nastoupilo pět nových ministrů. Hlasováním v Národním shromáždění chtěl premiér obnovit akceschopnost a důvěryhodnost vlády k provádění dalších, nutných ekonomických reforem⁵. Vláda důvěru nezískala a prezident Danilo Türk Národní shromáždění rozpustil a vypsál předčasné volby.

Zde je vhodné popsat ústavní způsob volby premiéra a s tím spojené možnosti rozpuštění Národního shromáždění a vyvolání předčasných voleb. Slovinská ústava předpokládá, že premiér je zvolen absolutní většinou poslanců v Národním shromáždění. Kandidáta na

³ Odchod poslanců za stranu DeSUS je spojen s červnovým referendem o důchodové reformě, kdy voliči nesouhlasili s vládním programem na odchod do důchodu v 65 letech.

⁴ Limun.hr. Political situation in Slovenia does cause concerns in Brussels [cit. 5. 1. 2012]. Dostupný z WWW: <<http://limun.hr/en/main.aspx?id=743315>>.

⁵ Euinside.eu. Slovenia Even Closer to Snap Election [cit. 5. 1. 2012]. Dostupný z WWW: <<http://www.euinside.eu/en/news/slovenia-is-getting-closer-to-early-election>>.

premiéra navrhuje Národnímu shromáždění prezident po konzultacích (čl. 111 Ústavy); jestliže se tak nestane, nového premiérského kandidáta navrhuje opět prezident nebo skupina alespoň deseti poslanců. O jednotlivých kandidátech se hlasuje v daném pořadí (prezidentův kandidát, poslanečtí kandidáti). Jestliže nikdo není zvolen, prezident rozpustí Národní shromáždění a vyhlásí nové volby.

Ústava v člancích 116 a 117 zná instituty vyslovení důvěry a vyslovení nedůvěry. Nedůvěra se vyslovuje konstruktivně. Premiérovi je vyhlášena nedůvěra, jestliže Národní shromáždění zvolí premiéra nového⁶. O vyhlášení důvěry vládě žádá premiér sám. Jestliže Národní shromáždění nevysloví premiérovi důvěru, musí do třiceti dnů vyslovit důvěru jinému premiérskému kandidátovi nebo obnovit důvěru stávajícího premiéra. Pokud ani jedna možnost nenastane, prezident rozpustí Národní shromáždění a vyhlásí předčasné volby.

Z ústavně právního hlediska vznikla otázka, zdali prezident Danilo Türk postupoval v souladu s ústavou⁷, když Národní shromáždění rozpustil a vyhlásil předčasné volby. Ústava stanovuje, že Národní shromáždění se musí pokusit ve stanovené lhůtě zvolit nového premiéra. Na přelomu září a října nedošlo ani k navržení kandidátů na pozici premiéra. Politické strany toto řešení nicméně uvítaly. Prezident totiž neprodložoval nejistou politickou situaci v Národním shromáždění a její řešení přesunul na voliče. Vzhledem k tomu, že se jednalo o první vyhlášení předčasných voleb, dá se tedy předpokládat založení ústavní zvyklosti řešení politických krizí. Do budoucna se prezident může při první možné příležitosti obrátit na voliče, aby rozhodli.

Po nevyhlášení důvěry vládě prezident prohlásil, že je vhodné neprohlubovat politickou krizi v zemi a co nejrychleji začít jednat o sestavení nové vlády a svolal jednání s politickými stranami. Prezident se tak stal aktivním hráčem; ve svých prohlášeních v době po nevyhlášení důvěry nastínil svůj názor na řešení politické situace. Podle něj s ohledem na ekonomické postavení země⁸ bylo potřeba sestavit akceschopnou vládu, která vzejde pouze z nových parlamentních voleb.

⁶ Jedná se o identickou konstrukci jako v případě Spolkové republiky Německo.

⁷ Election Results Worldwide. Slovenia Parliamentary Elections December 2011 [cit. 5. 1. 2012]. Dostupný z WWW: <<http://electionresults24.com/slovenia-parliamentary-elections-december-2011.html>>.

⁸ Na podzim roku 2011 ekonomové předvíдали pokles slovinského tempa ekonomického růstu v roce 2012. Po nevyhlášení důvěry Pahorově vládě snížila ratingová agentura Standard's & Poor vyhlídky země na AA-/A-1+.

Kromě vnitřních ekonomických otázek se jako zásadní objevila též potřeba schválit navýšení tzv. eurovalu (EFSF)⁹. Vláda po neúspěšném hlasování o důvěře prohlásila, že navýšení finančních prostředků eurovalu není ohroženo, a na konci září 2011 Národní shromáždění vyslovilo s tímto plánem souhlas¹⁰. Obdobně jako v případě Slovenska se ovšem i ve slovinské debatě objevily názory, že Slovinsko by nemělo pomáhat zadluženému Řecku. Argumentem pro tyto úvahy byla především nižší životní úroveň ve Slovinsku než v Řecku. Představitelem této názorové linie byl Janez Janša, bývalý premiér¹¹ a předseda středopravicové Slovinské demokratické strany (SDS). Janša již dříve varoval před enormním nárůstem zadlužení země a růstu schodku veřejných rozpočtů, s čím levicová vláda pod vedením Pahora nic nedělala¹².

Předvolební průzkumy naznačovaly vítězství Janšovy SDS a propad sociálních demokratů Boruta Pahora (SD)¹³. Janšova SDS se v předvolební kampani zaměřila na úsporná opatření a reformy. Překvapením ovšem bylo vítězství nově vzniklé středolevicové strany Zorana Jankoviče (starosty Lublaně) – Listina Zorana Jankoviče-Pozitivní Slovinsko (*Lista Zorana Jankoviče-Pozitivna Slovenija – LZJ-PS*). Zoran Jankovič se snažil vymezit vůči oběma zavedeným politickým stranám a poukazoval na to, že voliči žádají kromě demokracie též efektivitu politického systému¹⁴. Vítězství této strany tak lze chápat jako protest proti dosavadnímu politickému zřízení.

Jankovič zároveň ihned po volbách vyjádřil svoje preference na budoucí vládní uspořádání, kdy odmítl spolupracovat s SDS. Naproti tomu SD se vyjádřila, že je připravená podílet se na budoucí koaliční vládě¹⁵ a svou podporu slíbila i v průběhu pokračujících koaličních

⁹ Evropský fond finanční stability

¹⁰ BBC News. Concern for Slovene bailout vote after government falls [cit. 5. 1. 2012]. Dostupný z WWW: <<http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-15002274>>.

¹¹ Janša odstoupil se svojí vládou po prohraných volbách v roce 2008. Čelil tehdy podezření z přijetí úplatku při jednání o nákupu obrněných transportérů pandur pro slovinskou armádu. V prosinci roku 2011 lublaňský soud rozhodl o Janšově nevině.

K tomu viz Slovenia Times. Patria Trial Resume [cit. 31. 1. 2012]. Dostupný z WWW: <<http://www.sloveniatimes.com/patria-trial-resumes>>.

¹² Bloomberg.com. Slovenian President Urges Cabinet Action Amid EFSF Crisis [cit. 5. 1. 2012]. Dostupný z WWW: <<http://mobile.bloomberg.com/news/2011-09-20/slovenia-lawmakers-topple-government-in-vote-that-may-delay-eu-rescue-plan>>.

¹³ The Guardian. Slovenia election: Ljubljana's mayor takes surprise victory [cit. 5. 1. 2012]. Dostupný z WWW: <<http://www.guardian.co.uk/world/2011/dec/04/slovenia-election-ljubljana-mayor-wins>>.

¹⁴ BBC News. Shock win in Slovenia election, early results show [cit. 5. 1. 2012]. Dostupný z WWW: <<http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-16021252>>.

¹⁵ Guardian. Slovenia election: Ljubljana's mayor takes surprise victory [cit. 5. 1. 2012]. Dostupný z WWW: <<http://www.guardian.co.uk/world/2011/dec/04/slovenia-election-ljubljana-mayor-wins>>.

jednání¹⁶. Povolební komentáře předpokládaly vznik koalice na formátu LZJ-PS, SD, nové strany centristů Občanská listina Gregora Viranta (LGV) a důchodců DeSUS. Vyjednávání o budoucí koaliční vládě se ovšem zadrhla na konci prosince 2011. Strana LGV oficiálně odmítla vstup do středolevicové vlády pod vedením Zorana Jankoviče. Virant prohlásil, že nová vláda by měla představovat vládu národní jednoty, a tudíž by se měla opírat o širší konsensus napříč politickým spektrem¹⁷. Je patrná snaha Viranta z pozice předsedy malé středové strany sestavit koaliční projekt, který bude zahrnovat všechny politické strany.

Snahu LGV sestavit vládu širšího spektra potvrzoval i vývoj povolebního jednání na konci prosince 2011 a začátku ledna 2012. První komplikace nastaly při volbě předsedy Národního shromáždění. Každá strana totiž přednesla svého kandidáta a žádná nepotvrdila podporu koaličnímu kandidátovi¹⁸. Předsedou shromáždění byl zvolen Gregor Virant, předseda LGV¹⁹.

I nadále zůstával kandidátem na premiéra předseda vítězného strany PS Jankovič. Strana LZJ-PS na konci prosince 2011 zahájila intenzivní jednání se stranou LGV. Představitelé obou stran deklarovali vzrůstající shodu na základních politických tématech. V průběhu první třetiny ledna 2012 došlo ke zlomu, když LGV prohlásila, že nepodpoří volbu Jankoviče premiérem a ani nevstoupí do středolevé koalice sestavované stranou PS²⁰. Národní shromáždění následně nezvolilo Jankoviče premiérem²¹; nového premiéra muselo Shromáždění zvolit do tří týdnů.

Druhá polovina ledna přinesla další kolo vyjednávání o formátu vládní koalice a zároveň o osobě premiéra. Prezident Türk prohlásil, že i nadále počítá s předsedou strany LZJ-PS Jankovičem jako kandidátem na premiérský post. Zároveň ve stejné době zahájil vyjednávání

¹⁶ Monsterandcritics.com. Slovenian snap poll in a blind alley – talks continue [cit. 5. 1. 2012]. Dostupný z WWW: <http://www.monstersandcritics.com/news/europe/news/article_1683001.php/Slovenian-snap-poll-winner-in-a-blind-alley-talks-continue>.

¹⁷ Strana prohlásila, že by se vláda měla opírat o podporu dvou třetin poslanců (60). Zároveň uvedla, že do poloviny ledna se vyjádří, jaké koaliční vlády se bude účastnit. Slovenia Times. Virant's List Holds the Cards [cit. 12. 1. 2012]. Dostupný z WWW: <<http://www.sloveniatimes.com/virant-s-list-holds-the-cards>>.

¹⁸ Slovenia Times. Appointment of Speaker Uncertain [cit. 12. 1. 2012]. Dostupný z WWW: <<http://www.sloveniatimes.com/appointment-of-speaker-uncertain>>.

¹⁹ RTVSLO.si. Virant predsednik DZ-ja, Novakova in Presecnik podpredsednika [cit. 12. 1. 2012]. Dostupný z WWW: <<http://www.rtv slo.si/slovenija/virant-predsednik-dz-ja-novakova-in-presecnik-podpredsednika/273250>>.

²⁰ Slovenia Times. No to Janukovic's Coalition [cit. 12. 1. 2012]. Dostupný z WWW: <<http://www.sloveniatimes.com/no-to-jankovic-s-coalition>>.

²¹ Stalo se tak poprvé v novodobé historii Slovinska, že Národní shromáždění nezvolilo nominovaného kandidáta na premiérský post.

Slovenia Times. Janukovic Loses Vote for PM-Elect [cit. 12. 1. 2012]. Dostupný z WWW: <<http://www.sloveniatimes.com/jankovic-loses-vote-for-pm-elect>>.

s ostatními stranami předseda SDS Janez Janša. Návrh koaliční smlouvy odeslal všem politickým stranám. Aby získal potřebnou většinu v parlamentu, potřeboval buď hlasy DeSUS nebo sociálních demokratů²². Strana DeSUS nakonec podpořila vládní projekt; na konci ledna byla podepsána koaliční dohoda mezi stranami SDS (demokraté), LGV (Občanská listina Gregora Viranta), SLS (lidovci), DeSUS a NSi (Nové Slovinsko)²³.

Vládní koalice disponuje v parlamentu 50 mandáty. Koalice si vzala za cíl především vyvedení země z ekonomických problémů spojených s hospodářskou krizí. Podle analytiků se dá nicméně očekávat, že vláda nebude tak úspěšná v zavádění některých úsporných opatření. Strana DeSUS již v předchozí vládě odmítla penzijní reformu, a dá se proto očekávat podobný postoj v souvislosti s dalšími podobnými opatřeními.

V samém závěru měsíce parlament zvolil Janeze Janšu novým premiérem²⁴. Po svém zvolení Janša ocenil širokou shodu na nutnosti řešit ekonomické problémy. Zároveň prohlásil, že k sestavení vlády dojde nejpozději do 20. února.

Změny stranického systému a nově vzniklé politické strany

Komentáře předchozích voleb vyjadřovaly stabilizaci stranického systému Slovinska. Na obou pólech politického spektra se vytvořily silné politické strany SDS a SD. Předčasné volby v roce 2011 ovšem tuto představu vyvrátily; na politické scéně se objevily dvě nové politické strany – LZJ-PS a LGV. Úspěch obou stran se dá charakterizovat jako protest proti zavedeným stranám. Z tohoto pohledu lze pochybovat o propracovanosti politického programu obou stran. S tím souvisí i značná personalizace obou stran, kdy život politické strany stojí a padá s jejím předsedou.

Politická strana LZJ-PS vedená Zoranem Jankovičem představuje středolevicové politické uskupení. Ve své předvolební kampani zdůrazňovala bezpečný, sociálně odpovědný stát s vyrovnaným rozpočtem, snižování daňové zátěže pro rozvojové investice a zároveň vzestup

²² Slovenia Times. New Round on Talks on PM-Designate [cit. 31. 1. 2012]. Dostupný z WWW: <<http://www.sloveniatimes.com/new-round-of-talks-on-pm-designate>>.

²³ Slovenia Times. Janša for PM, Coalition Deal Signed [cit. 31. 1. 2012]. Dostupný z WWW: <<http://www.sloveniatimes.com/jansa-for-pm-coalition-deal-signed>>.

²⁴ Slovenia Times. Parliament Endorses Janša [cit. 31. 1. 2012]. Dostupný z WWW: <<http://www.sloveniatimes.com/parliament-endorses-jansa>>.

daňové sazby u DPH na 21 %²⁵. Směrem k ostatním státům se LZJ-PS snaží být aktivní a prostřednictvím reformy se do roku 2020 dostat mezi 15 nejvyspělejších zemí EU²⁶.

Druhou novou stranou, která vstoupila do povolebního vyjednávání, je Občanská listina Gregora Viranta (*Lista Gregorja Viranta*). Tato strana ve svém programu klade důraz na celkové zeštíhlování státu, rozumné snižování státních výdajů a zavádění e-governmentu, s čímž spojila i boj proti korupci²⁷.

Tabulka 1 - Výsledky voleb 2011

Strana	% hlasů	Počet mandátů
LZJ-PS	28,53	28
SDS	26,24	26
SD	10,5	10
LGV	8,41	8
DeSUS	6,99	6
SLS	6,89	6
NSi	4,8	4

Volební účast dosáhla 64,83 % oprávněných voličů, což představuje nárůst oproti roku 2008²⁸.

²⁵ World Elections. Slovenia 2011 [cit. 6. 1. 2012]. Dostupný z WWW: <<http://welections.wordpress.com/2011/12/05/slovenia-2011/>>.

²⁶ Pozitivna Slovenija – Program [cit. 6. 1. 2012]. Dostupný z WWW: <<http://pozitivnaslovenija.si/sl-SI/1451/lzj-ps-pozitivna-slovenija-program>>.

²⁷ World Elections. Slovenia 2011 [cit. 6. 1. 2012]. Dostupný z WWW: <<http://welections.wordpress.com/2011/12/05/slovenia-2011/>>.

Je na místě připomenout, že Janšu v roce 2008 od moci odstavil korupční skandál.

²⁸ World Elections. Slovenia 2011 [cit. 6. 1. 2012]. Dostupný z WWW: <<http://welections.wordpress.com/2011/12/05/slovenia-2011/>>.

Zdroje

Election Results Worldwide. Slovenia Parliamentary Elections December 2011. Dostupný z WWW: <<http://electionresults24.com/slovenia-parliamentary-elections-december-2011.html>>.

National assembly elections act. Dostupný z WWW: <<http://www.legislationline.org/documents/action/popup/id/3825>>.

Slovenia Constitution. Dostupný z WWW: <http://www.servat.unibe.ch/icl/si00000_.html>.

Webové stránky politických stran.

Webové zpravodajské portály.

World Elections. Slovenia 2011. Dostupný z WWW: <<http://welections.wordpress.com/2011/12/05/slovenia-2011/>>.